

Вплив широкомасштабної російсько-української війни на баланс сил в Індо-Тихоокеанському регіоні

Гриценко А.

Досліджено можливі наслідки впливу широкомасштабної російсько-української війни на стратегічну ситуацію в Індо-Тихоокеанському регіоні загалом та у його ключових державах – КНР, Індії, Японії, Республіці Корея зокрема.

Висновки

1. Унаслідок широкомасштабної російсько-української війни створюються передумови для посилення на світовій арені ролі Китаю на тлі ослаблення Росії, а також залежності РФ від КНР через безальтернативне зміцнення китайських позицій на російському ринку. Може посилитися конкуренція між Індією та Китаєм. Водночас зоною активної стратегічної конкуренції стане Центральна Азія, де внаслідок втрати Росією своїх позицій посилиться суперництво інших гравців за вплив та ресурси.

2. Широкомасштабна російсько-українська війна вплине на зростання темпів мілітаризації на теренах материкової частини Індо-Тихоокеанського регіону (ІТР) та острівних держав, насамперед ідеться про Японію. Ця країна тривалий час прагне усунути конституційні обмеження, що перешкоджають розвитку її оборонного потенціалу. Погіршення російсько-японських відносин унаслідок того, що Токіо висловив та надає підтримку Україні, лише підкріплює прагнення Японії набути статус одного із центрів сили, і союз із США має цьому сприяти.

3. Росія практично вибуває з переговорного процесу із врегулювання «корейської проблеми», що вимагає перегляду підходів стосовно її вирішення. Спільні зусилля США, Японії та Південної Кореї щодо вирішення цієї проблеми можуть закласти основи для утворення потенційного союзу цих держав, який стане додатковим подразнювальним чинником у відносинах між Сполученими Штатами та Китаєм.

Широкомасштабна війна Росії проти України є однією із найбільш резонансних політичних подій останнього десятиліття через колосальні наслідки, які зачіпатимуть інтереси не лише Європи та Північної Америки. Відлуння війни сягне й інших регіонів світу, включно й Індо-Тихоокеанського регіону, його азійської частини.

Ключовими гравцями, чия політика значно впливатиме на ІТР, є Китай, Індія та Японія, а також Південна Корея (спільно із міжнародною громадськістю бере безпосередню участь у вирішенні т. зв. корейської проблеми).

Реакція **Китаю** на російське широкомасштабне вторгнення в Україну була передбачуваною: офіційна заява про нейтралітет при збереженні двосторонньої взаємодії з РФ та продовженні антизахідної риторики.

У китайсько-російських відносинах важливими є два чинники. По-перше, КНР ніколи не сприймала РФ як рівного, повноцінного партнера, надто союзника. Китай використовував і використовує тісні відносини з Росією як важіль тиску на Захід, першочергово на США. Китай не цінує Росію як свій «актив» так, щоб бути готовим до кардинальних кроків проти США та ЄС, оскільки близько 75 % китайської економіки пов'язані саме із західними країнами.

США насправді побоювалися можливості створення військового альянсу між Китаєм і Росією, а тому тісна співпраця цих країн, зокрема й активні контакти на вищому рівні, дуже насторожували американську адміністрацію. Іще донедавна така можливість була вірогідною, хоч і сумнівною. Проте сьогодні, після краху міфу про міць російської армії, такий альянс уявляється малоімовірним.

Понад те, санкції проти Росії, запроваджені у відповідь на її широкомасштабне вторгнення в Україну, вже завдали відчутних збитків російській економіці та водночас відкрили «вікно можливостей» для Китаю. Передусім це стосується розширення економічного впливу. КНР обов'язково скористається вакуумом, який утворився на російському ринку, наприклад, у сфері високотехнологічного виробництва (автомобілі, побутова техніка тощо), а також намагатиметься отримати доступ до стратегічних галузей економіки РФ, як-от видобуток корисних копалин. Росія стає найближчим територіально та найдешевшим джерелом сировинних ресурсів для Китаю, за рахунок яких він намагатиметься зміцнити свою енергетичну безпеку (сьогодні постачання енергоресурсів до КНР здійснюється переважно з країн Близького Сходу та Африки).

Посилення асиметричності російсько-китайських економічних відносин збільшить економічну залежність Росії від КНР.

Можна припустити, що Росія, слабка від економічних санкцій та воєнних поразок, втрачатиме позиції в центральноазійських країнах, що забезпечить більше простору іншим гравцям. У регіоні Центральної Азії КНР має серйозні інтереси та змагається із Японією за посилення своєї присутності.

Індія – єдина із членів QUAD1 не засудила широкомасштабне вторгнення Росії в Україну, що спричинило певне напруження у відносинах із державами-партнерами. Так, японський прем'єр-міністр Фуміо Кісида під час нещодавньої зустрічі з індійським колегою Нарендрою Моді звернувся з проханням сформулювати чіткішу позицію індійської сторони щодо широкомасштабної агресії РФ проти України.

Нейтральна позиція Індії пояснюється кількома чинниками.

Характерною рисою індійської зовнішньої політики, особливо за час прем'єрства Моді, є прагнення зберегти стратегічну автономність і уникнути асиметричного союзу із США на кшталт Японії та Південної Кореї. Ця стратегічна автономність Індії полягає в розвитку відносин із різними світовими центрами сили, причому часто у формі багатосторонніх форматів: у QUAD Індія взаємодіє із США та Японією, у БРІКС – із Китаєм та Росією.

Якщо для КНР Росія є інструментом тиску на США, то для Індії – це інструмент балансування з Китаєм: його в Делі сприймають як суперника за регіональний вплив.

Для Індії дуже важливо тримати Росію у фокусі своєї уваги з погляду можливості виникнення нових загроз національній безпеці, передусім на західному фланзі (Пакистан, Афганістан). Виведення американських військ з Афганістану і, відповідно, зменшення присутності та впливу США в регіоні змусили Індію хвилюватися з приводу спільних російсько-пакистанських навчань «Дружба – 2021» у Краснодарському краї (полігон Молькіно), встановлення дипломатичних відносин РФ із владою талібів в Афганістані та зміцнення військово-політичних відносин Росії з Китаєм (спільні військово-морські навчання).

Індія має низку економічних інтересів, насамперед забезпечення імпорту озброєнь та енергоресурсів. Саме Росія є найбільшим постачальником зброї до Індії, адже 70 % техніки, що перебуває на озброєнні індійської армії, – радянського та російського виробництва. Індія спільно з Росією розробляє гіперзвукові крилаті ракети BrahMos. Крім того, країна придбала російську систему протипові-

¹ QUAD – стратегічний діалог між Австралією, Індією, США та Японією з проблем безпеки в Індо-Тихоокеанському регіоні.

тряної оборони С-400 для стримування суперників – Пакистану та Китаю. Широкомасштабна російсько-українська війна, ймовірно, спонукатиме Індію до посилення мілітаризації.

Індія є третім за обсягами імпортером нафти (після Китаю та США), вона розраховує на знижки при купівлі російської нафти та газу, а також на збільшення імпорту скрапленого природного газу Північним морським шляхом. Тому збереження діалогу з РФ у цій сфері – раціональний розрахунок Індії з метою досягнення цілей національної безпеки.

Японія рішуче підтримала Україну та засудила широкомасштабну воєнну агресію Росії проти України, назвавши дії РФ порушенням міжнародного права, що розхитує основи міжнародного порядку не лише у Європі, а й у Азії. Японія застосувала безпрецедентні санкції проти Росії, а також надала Україні військове спорядження, що є вкрай незвичною практикою для неї.

Висловлюючись на захист України, Японія солідаризується із Заходом не тільки тому, що додержує своєї зовнішньополітичної традиції та йде у фарватері головного союзника і партнера – США. Така жорстка позиція має, по-перше, підтвердити репутацію Японії як наслідувача ліберальних цінностей (демократії, прав людини та ринкової економіки), а по-друге, продемонструвати світові, що Японія готова активно діяти на міжнародній арені.

Втрата російського ринку на японській економіці в короткостроковій перспективі позначиться швидше, негативно, але не критично. Найголовніше, що загострення відносин із Росією стане вагомим стимулом для остаточного перегляду Японією своєї ролі як у регіоні, так і у світі, а також зміни архітектури безпеки, зокрема щодо переформатування Сил самооборони. Японія впевненіше рухатиметься до повернення собі статусу «нормальної» держави з повноцінною армією.

Таке позиціювання остаточно нівелює перспективу укласти мирну угоду між Японією та Росією за наслідками Другої світової війни, завдяки якій планувалося вирішити питання щодо статусу та належності Курильських островів (південної частини, островів Хабомаї, Іту, Шикотан, Кунашир). Позиція Японії щодо Курил є однозначною: острови – споконвічні японські території, які нині окуповані Росією.

МЗС РФ 21 березня 2022 р. оприлюднило заяву про відмову від переговорів щодо Курил та укладання мирної угоди, поклавши всю провину за стрімке погіршення двосторонніх відносин на Японію.

У **Республіці Корея** на президентських виборах, що відбулися на початку березня 2022 р., переміг Юн Сок Йоль – представник партії консерваторів «Сила народу», яка традиційно підтримує зміцнення союзу із США та поліпшення відносин із Японією, попри тягар історичного колоніального минулого. Перемога Йоля може зумовити зміцнення союзу між США, Японією та Республікою Корея. Одним з основних його завдань стане зниження загрози, яку створює північнокорейська ядерна програма, найімовірніше, завдяки поновленню переговорів. Нинішні дії Росії значно послаблюють її позиції у такому процесі. Тому можна очікувати оновлення переговорного формату та залучення нових партнерів. Водночас виникнення зазначеного геополітичного трикутника суперечитиме інтересам КНР, що може потенційно посилити американсько-китайські суперечності.